

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

Házassági jog I.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

1

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

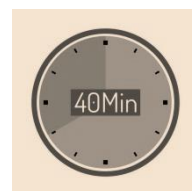
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Házassági jog I.

A házasság egy férfi és egy nő között létrejött szerződés a házassági együttélésre.

Történeti fejlődése:

- nőrablás

„Ha ki a vitézek közül rút szeméremtelen, valamely leányt az ő szüleinek engedelmé nélkül rablana feleségül magának, parancsoljuk, hogy adja vissza a leányt a szülőknek, ha mingyárt valami erőszakot mivelt volna is rajta; és a rabló tíz tinóval fizessen a rablásért, jóllehet azután meg is békéljen a leány szüleiével.” (Szt. István I.25.)

A nőrablás több esetét őrizte meg az utókor számára a Váradi Regestrum

- nővásárlás: „eladó lány – vevő legény”

Dzsaiháni munkája alapján

Ibn Ruszta és Gardizi munkájában maradt fenn:

*„Leánykérés alkalmával az náluk a szokás, hogy amikor a lányt megkérik, vételárat visznek a lány gazdagságával arányban, több vagy kevesebb állatot. Amikor a vételár meghatározására összeülnek, a lány atyja a vőlegény atyját saját házába viszi, és mindent összegyűjt, amije csak van cobolyból, hermelinből, mókusból, nyestből, és a róka hasán lévő prémből, a brokát ruhahuzatokkal és mindenféle bőrrel egyetemben: tíz bőrruhára valót, és egy szőnyegbe göngyölítve a vőlegény atyjának lovára kötözi és hazaküldi őt. Akkor az mindent elküld neki [a leány atyjának], amire csak szükség van az előre megállapított hozományhoz: állatot, pénzt, ingóságokat, és akkor, hazaviszik a lányt.” ez volt a **kalim** = **vételár**: a vérdíjhoz igazodott*

Kereszténység hatása a házassági jogra

Gyűrűváltás - kézfogó – jegyesség – jegypénz

A házasság a vőlegény és a menyasszony önkéntes akaratmegegyezése.

A vételár átalakul hitbérre: az özvegyen maradt asszony megélhetését biztosította.

Könyves Kálmán

Esztergomi zsinat határozatában rögzítették a házasság alaki feltételeit:

- a felek valamelyikének lakhelye szerint illetékes plébánosa;
- két tanú;
- felek megegyező akaratkijelentése.

„A házasságkötésre való nézve tetszett a szent zsinatnak: hogy minden házasságkötés az egyház színe előtt, pap jelenlétében, alkalmas tanúk szeme láttára, az eljegyzésnek valami jelével és mind a két fél megegyezésével menjen végbe; máskülönben nem házasság, hanem paráznaságnak szerzete leszén.”

IV. lateráni zsinat (1215)

Már szabályozta a házasságra vonatkozó egyes szabályokat:

- Alaki szabályok,
 - Anyagi jogi szabályok:
- = a felek legalábbb serdülőkorúak,
= ne legyenek rokonok,
= ne álljon fenn sógorság,
= ne legyen lelki rokonság
= ne legyen egyházi személy
= impotencia,
= büntett elkövetése

Tridenti zsinat (1545 – 1563)

- tiltotta a clandestin házasságot,
- kötelező az *eljegyzés/ jegyesség* háromszori kihirdetése:
eljegyzés: kölcsönös házassági ígéret
- ne álljon fenn házassági akadály:

A házasság érvénytelenségét eredményező okok.

1. bontó okok (semmisségi okok)

- Alaki hibák,
 - Anyagi okok:
- vérrokonság – egyenesági rokonok egyáltalán nem, oldalági rokonok negyedízigleni körön belül nem lelki rokonság, sógorság, korhiány, örökbefogadás, gyám-gyámolt, elmeállapot,

bűncselekmények:

házasságtörés, hitvesgyilkosság, bigámia,
szerzetesi fogadalomtétel, felszentelt pap
impotencia

„Tévesztés, föltét, fogadás, vérség, bűn, erőszak, Tisztesség, papi rend, kötelék, vallási különbség, Nősztehetetlenség, sógorság, lopva menyegzés. Rablott nőd ha szabad helyben nem monda igen szót. Házasságot elbontják vagy tiltanak attól.” (Kallós Lajos: 1865.)

2. Megtámadhatósági okok:

- kényszer, fenyegetés, megtévesztés

Tiltó okok, amelyek a házasságot nem érvénytelenítik.

- bõjti időben tilos házasságot kötni,
- özvegy asszony az ún. gyászévben – férje halálát követő tíz hónapban – nem köthetett házasságot.

A házasság megszűnése

A katolikus kánonjog a házasságot szentségnek minősítette, ezért az felbonthatatlan.

„A megkötött és elhált házasságot semmiféle emberi hatalom és semmiféle ok nem bonthatja fel, kivéve a halált.” (Corpus Iuris Canonici 1141. kánon)

Ágytól asztaltól való elválás

„Megengedjük, hogy azon esetben, midõn az egyik házastárs a másiknak életére tört vagy házasságtörést követett volna el, a sértett fél a házassági köteléknek teljes felbontását kérhesse. ... Hasonló jog illeti azon hitvestársat is, ki a másik fél által gonoszul elhagyatott ... A házassági kötelék felbontását azon esetben is megengedjük, ha a hitvestársak között halálos gyűlölség vagy leküzdhetetlen ellenszenv keletkezett és mind a két fél kívánná az elválást. De az ilyen esetekben a bíróságok a kért felbontást soha se engedjék meg azon nal, hanem előzetesen valamely időre az asztal- és ágytõli elválasztást fogják elrendelni...”(55-57.§§)

Reformáció – protestáns felekezetek

A házasság nem szentség, ezért meghatározott feltételek esetén bírói ítélettel felbontható:

- házasságtörés
- hűtlen elhagyás
- gyűlölet,
- alaptalan bántalmazás
- súlyos bűncselekmény elkövetése

II. József házassági pátense 1786

„A házasság magában polgári szerződésnek tekintvén, valamint az e szerződésből folyó és a szerződőket kölcsönösen megillető jogok és kötelezettségek, jövőre minden erejüket és hatályukat egészen és egyedül a jelen rendelethől veendik, és ezentúl az e tárgyból keletkező perek eldöntése is polgári törvényszékeinket fogja illetni.” (1.§)

1790/92. évi országgyűlés

Visszaállították a felekezeti jogokat a házassági jog egész területén. A protestáns felekezethez tartozók házassági pereit világi bírósághoz tartoztak, míg a katolikusok házassági ügyeiben a szentszékek jártak el.

Házassági vagyonjog

A magyar nemesi jogban a *férjet* tekintették főszerzőnek.

A nőket megillető vagyonjogok:

1. **jegyajándék:** mindazon ingóságok, tipikusan ékszerek, ruházati tárgyak, melyeket az eljegyzés alkalmával, illetve a házasságkötés előtt a vőlegény vagy bárki más a menyasszony számára adott.
2. **hozomány:** olyan ingó vagy ingatlan vagyon, amelyet a menyasszony atya vagy fitestvérei, de általában a leendő férj kivételével bárki más ad, a házasság vagyoni terheinek megkönnyítése céljából.

- a házasság alatt a hozomány a nő tulajdona, de a férj rendelkezik vele,

- a nőnek visszatartási (törvényes zálogjog) joga volt férje birtokain

3. Hitbér

- Részben a germán jogból (Morgengabe), részben egyházjogi hatásra a nő vételárából fejlődött ki

„Nullum coniugium sine dote” (Gratianus)

- Werbőczy: a nő vételára, a nő vérdíja (HK. I.93.)
- A férj adja a házasság megkötését követően, de csak a házasság megszűnése után kapja meg a nő vagy az örökösei.
- A hitbérigény a törvényesen megkötött házasság elhálásával keletkezett, peresíthetővé csak a férj halála után vált.
- A hitbérigény elveszthető volt:
 - = ha a nőt házasságtörésben marasztalták,
 - = tudva, vérfertőző házasságot kötött,
 - = ha a felajánlott hitbért a férj örököseitől nem fogadta el,
 - = lemondott a hitberről

A hitbér típusai

törvényes

- Nagyságát a férj rendi állása határozta meg.
- A férj egész vagyonát terhelte.

szerződéses

- Az eljegyzés alkalmával szerződésben rögzítették.
- Kizárólag a férj szerzett vagyonát terhelte.
- A férj férfi rokonainak beleegyezésére volt szükség.
- Ellenhitbér (contrados), amikor a feleség ígérte a férjének.
- A jobbágy-paraszság körében is kialakult a 18-19. században.

4. közszerzemény: az a vagyon, amelyet a házastársak a házasság fennállta alatt visszterhesen szereztek.

Nemesi jogban a közszerzemény kizárólag akkor élt, ha a szerződésbe a feleség nevét szerzőtársként belevették.

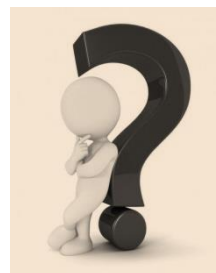
A polgárság és a jobbágyság körében ez volt a főszabály.

A közszerzeményi vagyon fele a férjet, fele a feleséget illette.

„A házasság alatti közszerzemények a jobbágyok között mindenik házastársat egyformán illetvén, azokról egyik úgy, mint a másik, fele részben szabadon rendelkezhetik, s ezen fele részből a férj feleségét végrendelet által sem zárhatja ki, ha pedig egyik házastárs mag nélkül és végrendelet nélkül hal meg, minden közszerzemény az életben maradott házastársra száll.” (1840:8.tc.)

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen jogforrások vonatkoztak a házassági jogra?
2. A házassági jog fejlődésében milyen szerepet játszottak az egyetemes zsinati határozatok?
3. Mit értünk házassági akadály alatt?
4. Mi a különbség a semmisségi ok és a megtámadhatósági ok között?
5. Miképpen befolyásolta a házassági jog fejlődését a reformáció?
6. Mutassa be II. József Házassági pátenének legfontosabb intézkedéseit!
7. Mutassa be a házassági vagyonjog egyes jogintézményeit!
8. Mi volt a jegyajándék?
9. Milyen szerepe volt a házassági jogban a hozománynak?
10. Mi volt a hitbér?
11. Melyek a hitbér típusai?
12. Mi volt a közszerzemény?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- -- Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Budapest, Osiris, 2007. 138-152. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-jogtortenet-osiris-tankonyvek-2007/?pg=0&layout=s>

SZÉCHENYI 2020MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE